

DRAMATERAPIA
metoda alternativ - integrativă
a recuperării elevilor
cu cerințe educative speciale

CUPRINS

Argument	11
Capitolul I - De la text la spectacol	15
1.1. Dramaterapia - concepte metodologice și efecte psihoeducative	15
1.2. Dramatizarea textului literar	17
1.3. Abordarea textului literar din perspectiva recuperării cognitive și estetice	19
1.4. Nevoia de poveste a copilului	22
1.5. Concluzii:.....	26
Capitolul al II-lea - Metoda teatrului de păpuși -premise formării inteligențelor educaționale și a cunoașterii de sine la copiii cu dizabilități	27
2.1. Teatrul de păpuși – structura și importanța.....	27
2.2. Teatrul de păpuși și dizabilitatea: abordări din perspectiva integrativă	28
2.3. Imaginația, corporalitatea, orientarea spațială și temporală	30
2.3.1. Imaginația	30
2.3.2. Corporalitatea.....	31
2.3.3. Orientarea spațială și temporală.....	32
2.3.4. Limbajul și timpul.....	33
2.3.5. Instrumente de lucru	34
2.3.6. Concluzii	34
Capitolul al III-lea – Metodologia recuperării cognitive și estetice a elevilor cu dizabilități	35
3.1. Grupul țintă - principii metodologice	35

3.2. Materiale și metode.....	39
3.3. Lotul de subiecți testați.....	41
3.4. Materialele necesare experimentului	41
3.5. Corectarea testelor	42
3.6. Cum interpretăm rezultatele înainte și după aplicarea metodei teatrului de păpuși.....	42
3.7. Cum interpretăm rezultatele înainte și după aplicarea metodei teatrului de păpuși.....	46
3.7.1. Interpretarea cercetării cu ajutorul graficelor după aplicarea metodei teatrului de păpuși.....	51
3.8. Concluzii.....	61
Capitolul al IV-lea - Metodologia confecționării marionetelor / păpușilor - pregătirea spectacolului păpușăresc	65
4.1. Marioneta - construcție, tipuri de marionete.....	65
4.2. Construcția marionetei.....	65
4.3. Tipuri de marionete.....	66
4.3.1. Marioneta	66
4.3.2. Marioneta animal	70
4.4. Construcția păpușilor - atelier protejat	70
4.5. Scenarii originale pentru teatru de păpuși-bandă desenată.....	86
4.5.1. Text scris Povestea Bobului de Grâu	86
4.6. Concluzii.....	95
Anexe	102
Diferențierea claselor pe obiecte – TEST	95
Diviziunea figurilor plane – TEST	96
Stabilirea numărului de cuburi TEST	97
Transcrierea figurii TEST	98
Observarea lacunelor TEST	99, 100, 101
Păcală, Tândală, Fata Babei, Fata Moșneagului-schițe.....	102
Moșneagul, Baba, Ileana Cosânzeana, Făt Frumos.....	103
Moș 2, Vasilache, Mărioara, Zâna Florilor	104
Tipuri de capete, tipuri de guri.....	105

Schițe brațe, palme, picior.....	106
Schiță corp marionetă.....	107
Schițe marionete.....	108
Pasăre păpușă/soare păpușă-schițe.....	109
Tipuri de ochi.....	110
Tipuri de guri.....	111
Text adaptat *Amintiri din copilărie*.....	112 -117
Bibliografie.....	118

ARGUMENT

Edificarea unei societăți depinde de formarea oamenilor care o constituie, de cunoștințele pe care și le însușește, de nivelul de cultură pe care îl au, de modul în care au știut să-și educe și să-și modeleze sensibilitatea. În acest proces, instruirea școlară are o funcție fundamentală, de unde interesul oricărei societăți pentru organizarea unui sistem de învățământ cât mai eficace. În formarea omului modern, școala reprezintă o treaptă hotărâtoare, cadrul instituțional de bază al pregătirii lui.

Statutul de obiectiv central al școlii trebuie pus în legătură cu puterea lui de formare, cu marile lui capacități de influențare, pe scurt, prin rolul social deosebit.

Cercetarea este dedicată analizei formării valorilor și inteligențelor educaționale la elevii cu dizabilități prin metoda teatrului de păpuși, a deprinderilor și obișnuințelor de exprimare corectă, clară, nuanțată, în scris și oral. În consecință, tot ceea ce se efectuează în clasă trebuie să fie subordonat acestui scop.

Cercetarea își propune să utilizeze metoda teatrului de păpuși pentru a da finalitate procesului educativ-integrativ, urmărindu-se esența spectacolului ca element intrinsec al percepției de sine și de autocunoaștere.

Lucrarea cuprinde aspecte teoretice privind procesualitatea metodei teatrului de păpuși, fundamentele metodei și elementele subordonatoare ale teoriei aplicate.

Se va analiza tematica procesului creativ, marioneta, păpușa, grupul țintă, formarea autonomiei pe scenă, transformările suferite în cadrul grupului.

Se va concluziona cu împărtășirea experienței, care va reuni toate elementele procesului integrativ alternativ ale metodei propuse, având ca finalitate spectacolul.

Lucrarea se înscrie în tendința de schimbare pedagogică, de îmbunătățire a practicii educaționale, abordând metoda alternativ-integrativă a teatrului de păpuși.

Obiectul cercetării l-a constituit urmărirea procesului de formare și recuperare a inteligenței cognitive și estetice la elevii cu dizabilități, prin marcarea nivelului relativ al progresului școlar, a realizării și nerealizării, a reușitei sau nereușitei școlare, recurgând la o notație paralelă între nivelul de inteligență și rezultatele obținute pe parcursul anilor de școlarizare.

Scopul investigației s-a constituit în stabilirea reperelor pedagogice de formare și recuperare a inteligenței cognitive și estetice la elevii cu dizabilități.

Ipoteza cercetării a fost nu numai de natură pedagogică tehnică, ci și de natură educativă, experimentală sau pozitivă în ceea ce privește metodele de lucru și practică, deoarece se urmărește o finalitate dinainte conturată, anume determinarea nivelului de inteligență înainte și după aplicarea metodei teatrului de păpuși. Formarea și recuperarea inteligenței cognitive și estetice la elevii cu dizabilități va corespunde demersului educațional, dacă se va întemeia pe ansamblul principiilor pedagogice și psihopedagogice speciale, pe valențele educative ale teatrului de păpuși, pe sistemul de activități educaționale la nivel formal și nonformal și pe marcarea nivelului relativ al progresului școlar, a realizării sau nerealizării, a reușitei sau nereușitei școlare.

Obiectivele cercetării presupun analiza problemei inteligenței cognitive și estetice la elevii cu dizabilități în literatura de specialitate, identificarea sistemului de inteligențe cognitive și estetice în vederea recuperării elevilor cu dizabilități, elaborarea modelului pedagogic de formare a inteligențelor educaționale la elevii cu dificultăți de învățare și validarea experimentală a modelului pedagogic de formare a valorilor și inteligențelor educaționale la elevii cu dificultăți de învățare.

Metodele aplicate în cercetare au fost: documentarea prin cercetarea literaturii de specialitate, observația, convorbirile individuale și frontale, chestionarele, experimentul pedagogic și nu în ultimul rând spectacolul artistic.

Inovația teoretică și valoarea științifică a cercetării reiese din aplicarea teoriei inteligențelor cognitive și estetice ca mediator al educației copilului cu dizabilități, pe baza teatrului de păpuși, privit ca metodă nonformală, alternativ-integrativă, prin elaborarea și argumentarea reperelor și condițiilor pentru formarea inteligențelor cognitive și estetice, prin determinarea inteligențelor cognitiv-estetice și rolul acestora în orientarea integrativ-educativă, precum și din elaborarea modelului pedagogic de formare a orientărilor inteligențelor cognitiv estetice la elevii cu CES.

Valoarea practică a investigației

Rezultatele obținute prin cercetare vor spori interesul și preocupările pentru o valorificare eficientă a potențialului utilizării acestei metode, pornind de la cunoașterea de sine și continuând cu valorificarea experienței obținute ulterior, având ca finalitate recuperarea și integrarea în societate.

Considerațiile teoretice și concluziile obținute prin cercetarea problemei vor putea fi utilizate ca punct de plecare în cercetări ulterioare. În planul practicii educaționale, procesul de valorificare a metodei teatrului de păpuși poate fi continuat pe tot parcursul formării elevului cu CES.

Tezele înaintate pentru susținere sunt următoarele: teoria inteligențelor cognitiv-estetice, baza metodologiei educației elevilor CES, care determină conștientizarea finalității procesului de formare, ca element ulterior al integrării; modalitățile de transmitere la elevii CES a inteligențelor cognitiv-estetice; teatrul de păpuși și teoretizarea valențelor recuperatorii ale metodei propuse; aprofundarea și valorificarea tematicii esențiale ale creației: persoana dizabilă ca păpușă, autonomia dobândită pe scenă, timpul, metamorfozarea grupului; grupul - ca factor de transmitere a procesului creator și spectacolul, prin punerea în practică a procesului de recuperare a elevului CES, având ca finalitate integrarea copilului în realitatea materială și socială, dar și sensibilizarea acestora și introducerea lor într-o formă accesibilă în lumea inteligențelor cognitiv-estetice, prin intermediul creației și a jocului.

Aplicarea modelului pedagogic de formare a inteligențelor cognitiv estetice ale elevilor CES, prin metoda teatrului de păpuși, răspunde

necesității de ancorare a demersului educativ abordat în activitatea instructiv – educativă.

Etapele cercetării:

Etapa I: explorarea cadrului conceptual teoretic cercetării

Etapa a II-a: experimentul constatativ și ameliorativ

Etapa a III-a: elaborarea modelului teoretic și validarea lui experimentală

Structura tezei:

Teza cuprinde preliminarii, patru capitole, concluzii, surse bibliografice, anexe.

Capitolul I tratează conceptele metodologice și efectele psihopeducative ale dramaterapiei, nevoia de poveste a copilului, precum și abordarea textului literar din perspectiva recuperării cognitiv-estetice a elevului cu cerințe educative speciale.

Capitolul al II-lea dezvoltă ideea că metoda teatrului de păpuși este văzută ca premisă a formării inteligențelor cognitiv-estetice și a cunoașterii de sine la copiii cu dizabilități, în detaliu se explică importanța teatrului de păpuși, raporturile sale cu persoana dizabilă, influențele asupra imaginației, a corporalității, a limbajului și a timpului, precum și instrumentele de lucru folosite.

Capitolul al III-lea analizează metodologia recuperării cognitive și estetice a elevilor cu dizabilități, stabilirea grupului țintă, materialele și metodele, lotul de subiecți testați, materialele necesare experimentului, corectarea testelor, felul în care se pot interpreta rezultatele înainte și după aplicarea metodei teatrului de păpuși, interpretarea rezultatelor cu ajutorul metodei graficelor.

În ultimul capitol am oferit indicații specifice referitoare la păpușă, tipurile de păpuși, structura acesteia, modalitatea de construcție pentru diferite spectacole, imagini relevante cu etapele construirii păpușii, precum și scenarii originale.

Anexele conțin testele aplicate subiecților, schițele de lucru, precum și desenele care ilustrează diferite personaje din folclor.

CAPITOLUL I

DE LA TEXT LA SPECTACOL

1.1. Dramaterapia - concepte metodologice și efecte psihoeducative

În opinia mea, dramaterapia este de mare ajutor în recuperarea elevilor cu cerințe educative speciale. Când spun „dramaterapie” mă refer nu numai la tehnicile care se pot aplica în cadrul actului educativ, ci și la finalitatea actului în sine, la autocunoașterea și identificarea propriei probleme, conștientizarea sa putând deveni astfel un factor hotărâtor în ceea ce privește reintegrarea în societate.

În articolul despre dramaterapie, apărut în revista *La psiholog*, Camelia Airinei subliniază faptul ca ea „este o formă a *psihoterapiei expresive*, ce folosește tehnicile teatrale - dramatice - pentru a îndeplini diverse obiective terapeutice: alinarea simptomelor, integrarea psihică și emoțională, dezvoltarea personală „¹

În continuare specifică ideea că „Dramaterapia este o soluție pentru pacienții care au experiențe de viață atât de traumatice și dureroase, încât sunt greu de verbalizat. Interpretarea rolului este o modalitate expresivă prin care pacientul confruntă mai ușor problema pe care o are.

Obiectivul acestei terapii este să faciliteze și să ofere sentimentul de siguranță experiențelor pacientului, pentru a-i permite exprimarea emoțională în totalitate. Aceasta metodă terapeutică activă și experiențială oferă pacienților contextul adecvat în care aceștia să își relateze povestea vieții, să își stabilească obiective, să rezolve probleme, să își exprime sentimentele, să obțină efectul de catharsis, să aprofundeze experiențele

---

¹ Airinei Camelia, *Dramaterapia*, în revista on line *La psiholog*, text disponibil la adresa: <http://www.la-psiholog.ro/info/drama-terapie>.

interioare, să își îmbunătățească aptitudinile interpersonale și să îndeplinească rolurile personale în viață cu mai multă pricepere, mărinind în același timp flexibilitatea între roluri.

Drama terapia utilizează metode precum jocul, improvizația, povestirea, interpretarea de rol și diverse unelte, cum ar fi păpuși, măști și piese de teatru. Terapia se poate realiza sub diferite forme: individuală, de grup, cuplu sau familie, precum și pentru diverse probleme, de la autism la demență, abuz sexual sau fizic, autovătămare, depresie.”²

La clasă nu trebuie să ne privim elevii ca pacienți, aceasta ține de alt domeniu și totuși aplicabilitatea metodei va fi relevantă, mai ales în cazurile deosebite. Profesorul, dramaterapeutul, nu trebuie să își depășească atribuțiile, pentru a nu crea un efect negativ.

„Dramaterapia are la bază concepții și teorii din sfera antropologică, psihologică, sociologică, psihodramă și psihoterapie. Reprezintă uniunea dintre dramă și terapie, dar nu este o simplă alăturare a celor două discipline. *Dramaterapia* este utilizată de cele mai multe ori în a ajuta clienții să-și rezolve problemele să obțină catharsisul, să-și exteriorizeze gândurile, trăirile și emoțiile; să devină conștienți de valoarea lor și de Sinele lor (să descopere adevăruri despre sine, să scoată la suprafața aspecte ascunse ale Sinelui); să înțeleagă sensul, semnificația și rezonanța unor simboluri personale; să exploreze și să depășească unele pattern-uri de relaționare și comunicare nesănătoase; să acceseze și să valorifice resursele interioare; să comunice eficient, clar, fără ambiguități etc.

Mai mult decât să se centreze pe aspectele negative, dramaterapia se centrează pe resursele persoanei, într-un cadru adecvat, care oferă siguranță și încredere în terapeut.

Teatrul poate fi considerat ca un agent terapeutic, al schimbării, transformării și poate aduce schimbări majore în viață, ne poate îmbogăți experiențele.³

Profesorul poate fi, în acest context, cel care este mediatorul între subiect și realitatea alternativă pe care o presupune teatrul.

---

² Ibidem.

³ Laura Ciocoiu, *Terapia prin teatru - Dramaterapia pentru dezvoltarea echilibrului emoțional*, text disponibil la adresa: <http://consiliere-psihoterapie.ro/terapia-prin-teatru-dramaterapia-pentru-dezvoltarea-echilibrului-emoțional>.

1.2. Dramatizarea textului literar

Putem porni de la abordarea textului literar din perspectiva recuperării inteligențelor cognitive și estetice, având în vedere nevoia de poveste a copilului. Considerăm dramatizarea – primul pas către scenă, punerea în scenă a textului literar, fiind metoda pluriactivă de recuperare și formare a unor abilități psihomotrice, tactilo-kinestezice, dar și de dezvoltare a proceselor perceptiv-procesuale de cogniție superioară, care au ca finalitate spectacolul, ca formă de interacțiune și intraacțiune în recuperarea copilului cu dizabilități.

Între teatralitate și text sunt legături izvorâte din legile ce guvernează comunicarea prin simboluri.

Organizarea limbajului teatral nu este arbitrară, și cu atât mai puțin imuabilă; gramatica sa operează cu metafore, dar acordă întâietate verbului, acțiunii și antonimelor, adică acțiunii și contra-acțiunii. Înțelegerea sa facilitează accesul în lumea metamorfozelor; un teatru de animație funcționează ca un proiect axat pe receptarea obiectelor, dincolo de utilitatea lor banală, dintr-o perspectivă estetică. Din această perspectivă, istoria teatrului de animație este alcătuită dintr-un lung șir de soluții pe care păpușarii le-au găsit pentru rezolvarea problemelor legate de modalitățile de reprezentare a imaginilor pe care le-au avut despre viață, care explică stilul, născut ca un răspuns la provocările tradiției și ale epocii contemporane creatorului, ne poate duce spre perceperea teatrului ca o aventură formativă, prin joc și divertisment de performanță – jocul presupunând dedublarea, iar dedublarea fiind o condiție a cunoașterii. Refacerea imaginară a drumului parcurs de formele cunoscute de teatrul de animație, între magie și artă, ne poate ajuta să înțelegem faptul că forța de expresie a acestuia este, încă, doar parțial percepută. Nimic nu rezistă în timp dacă nu răspunde unei necesități, iar păpușa a demonstrat, de-a lungul timpului, că mijlocește comunicarea interumană, exprimarea sentimentelor, ajută omul în încercarea sa de a înțelege și explica viața. Ea poate fi considerată o formă de manifestare a imaginarului prin care omul dă un sens realității, bazat pe experiența colectivă. Refacerea imaginară a drumului parcurs de formele cunoscute de teatrul de animație, între magie și artă, ne poate ajuta să înțelegem faptul că

forța de expresie a acestuia este, încă, doar parțial percepută. Ea poate fi considerată o formă de manifestare a imaginarului prin care omul dă un sens realității, bazat pe experiența colectivă sau individuală, realizează o interpretare a contextualității culturale; un semn cu grade de încifrare diferite, ceea ce necesită decodificări, de asemenea, distincte. Trecerea de la scenă la școală nu constituie o noutate în domeniu, dar aduce în atenție, prin exemplele enunțate în practici de implementare, multiplele variante de transformare a artei teatrale în general, și artei animației în special, într-un mijloc de comunicare didactică eficient, încă insuficient exploatată.

Valențele terapeutice ale teatrului de animație aduc în atenție reevaluarea perspectivei pe care păpușa îl poate avea în domeniul psihoterapiei, în variantele clasice sau alternative, bazate, însă, pe aceleași principii fundamentale specifice.

Drumul parcurs de teatrul de păpuși între magie și artă a fost dominat, multă vreme, de legile tradiționale.

Virtuțile educative ale artei animației sunt valorificate, încă, sporadic; căile deschise sunt insuficient cercetate și nici nu constituie o prioritate. Dorim să atragem atenția pedagogilor asupra realității fenomenului și să-i provocăm la o reevaluare a modalităților practice de utilizare a artei animației în sistemul educațional. În același timp, rămâne deschisă problema găsirii unor formule de prelungire a manifestărilor artistice către alte câmpuri ale vieții sociale; ea poate fi rezolvată de către creatori, în cazul nostru de către profesorii păpușari, care la rândul-le trebuie să-și reevalueze modalitățile și gradul de implicare în viața comunității (în școală, în spitale, în instituții destinate persoanelor cu nevoi speciale). Retrospectiva asupra drumului parcurs de actul animării între punctul definit de controlul magic al vremii și cel al controlului emoțiilor poate ajuta la înțelegerea forței de inducere a unor idei a artei animației și a modului în care ea poate servi în contexte alternative.

Drumul poate fi scurtat doar dacă este parcurs din ambele sensuri, altfel calea dintre creator și spectator va fi fără sfârșit, iar întâlnirea nu se va produce.

„Arta pentru artă” nu este un principiu potrivit spectacolelor cu păpuși, mai ales când sunt adresate copiilor. Dar nici prejudecata care

propune tratarea spectacolului pentru copii ca pe o artă minoră nu corespunde adevărului; realitatea metamorfozată nu poate încăpea în formule extreme.

Păpușile au funcționat și funcționează, indiferent de contextul spațio-temporal, ca semne a căror valoare a fost atribuită în mod convențional și reglată de legile estetice specifice cadrului cultural general și particularităților creatorilor care le-au imaginat. Dacă privim păpușa ca pe un obiect metaforic, atunci putem accepta faptul că ea este definită de materialitate, de funcționalitate și de semnificație.

1.3. Abordarea textului literar din perspectiva recuperării cognitive și estetice

Studiul textelor literare are un loc de frunte între disciplinele școlare. El se impune, în primul rând, prin prezența sa de-a lungul întregii școli cu un volum apreciat de ore. În al doilea rând, statutul lui de obiectiv central al școlii trebuie pus în legătură cu puterea lui de formare, cu marile lui capacități de influențare, pe scurt, prin statutul lui social deosebit. Nicio altă disciplină nu dispune de mijloacele și de posibilitățile de a atinge un asemenea nivel formativ.

Scopul fundamental al studiului textului literar în școală îl constituie formarea la elevi a deprinderilor și obișnuinței de exprimare corectă, clară și nuanțată, în scris și oral, în limba noastră. În consecință, tot ceea ce se efectuează la clasă, la lecțiile de literatură, gramatică, comunicare, trebuie să fie subordonat acestui scop. Interdependența compartimentelor limbii trebuie să se reflecte în corelarea cunoștințelor de gramatică, ortoepie, fonetică, vocabular și stilistică, pentru a forma la elevi deprinderi temeinice de folosire în bune condiții a celui mai important mijloc de comunicare între oameni.

Totodată, funcțiile literaturii rămân în continuare determinante prin numărul de valori pe care se întemeiază -valoarea artistică a literaturii este o sinteză de semnificații estetice, etice, filosofice, sociale, de cunoaștere. Rolul major al studiului textului literar se datorează orizontului larg pe care îl deschide copiilor și nenumăratelor căi prin care influențează formarea lor

Studiul textului literar este un mijloc de cunoaștere specific, făcând posibil contactul cu realitatea, prin intermediul imaginilor artistice.

Literatura ne ajută să înțelegem sensurile adânci ale vieții, reflectând realitatea cu mijloace specifice, literatura sensibilizează și convinge, emoționează, îi face pe oameni să empatizeze cu scriitorul, în împlinirea țelului subtextual al operei. Literatura are menirea să dezvăluie sentimentele și gândurile oamenilor, farmecul și bucuriile vieții, sugerează soluții existențiale. Ea sensibilizează și conștiința elevilor, strecurându-le idei, sentimente, atitudini.

Textele literare, începând cu poveștile copilăriei, aduc fiecare dintre ele un plus de cunoștințe, lărgind experiența de viață a copilului, ascuțind capacitatea lui de observare și înțelegere a lumii.

Lectura literară le oferă astfel copiilor primele cunoștințe istorice. De Ștefan cel Mare află din *Povestea Vrancei*, spre exemplu.

Această cunoaștere prin literatură are efect catalizator, adăugându-se cunoașterii afectivitatea, emoția, ceea ce poate influența recuperarea elevilor cu cerințe educative speciale.

De asemenea, studiul textelor literare realizează cu o mare forță instruirea morală. Lecturile literare acționează asupra sufletului tânăr, orientându-i comportarea, fixându-i reguli de conduită. Din poezii și povestiri elevii primesc ideea curajului, a demnității, a prieteniei. Așa cum spunea Domnul Trandafir - personajul lui Sadoveanu-, școala nu face numai aritmetică, ci oferă și cealaltă învățătură, sufletească. Lecturile literare ocupă în educația elevilor un loc dintre cele mai importante.

Nu în ultimul rând, studiul textului literar își are influențele în formarea sentimentului estetic și a culturii estetice. Formarea omului este imposibilă fără perfecționarea sensibilității artistice. Absența sentimentului estetic este mai mult decât o lipsă. Este chiar o infirmitate.

Așa cum se poate observa, cultura estetică școlară se bazează pe cultura literară, în mare măsură. Înțelegerea poeziei, capacitatea de a interpreta semnificațiile prozei sunt deprinderi pe care lecțiile de literatură le realizează în primul rând. Sensibilitatea la frumos, la armonie, se obține prin imaginile din doina populară, prin poemele lui Eminescu, prin basme, prin *Amintirile...* lui Creangă.